

Општествената криза и поразот на Југославија – разбивање на заедничката држава

Автор:

Бранислав Тоѓер

Контакт:

todjer_88@yahoo.com

Тема: Општествената криза и поразот на Југославија – разбивање на заедничката држава

Контекст

На учениците им се претставува блиското минато, настаните што сè уште не се расветлени. Учениците ги поврзуваат настаните во земјата со случувањата во светот. Го разликуваат внатрешниот фактор од надворешниот како фактор за распаѓот на Југославија. Разбирањето и толкување на политиката на студената војна. Сфаќањето на значењето на големите сили на меѓународната сцена и демонстрацијата на моќта. Разбирање на меѓучовечките и меѓунационалните односи на просторите на бивша Југославија. Стремеж кон вистината, во расветлување на настаните од минатото.

Цел

- Усвојување нови знаења за Југославија на крајот на XX век (политичка криза, економска криза, граѓанска војна, распаѓ на Југославија)
- дефинирање на новите поими (етничко чистење, сепаратизам)
- развивање логично и критично мислење на учениците и увидување на причинско-последичните врски меѓу случувањата
- поттикнување родољубиви чувства кај ученикот низ работата на видео материјалот

Исходи од учењето

- Усвојување нови знаење за Југославија на крајот на XX век (политичка криза, економска криза, граѓанска војна, распаѓ на Југославија)
- дефинирање на новите поими (етничко чистење, сепаратизам)
- развивање логично и критично мислење на учениците и увидување на причинско-последичните врски меѓу случувањата
- поттикнување родољубиви чувства кај ученикот низ работата на видео материјалот
- усвојување на знаењата од политичка, економска, општествена, културна, социјална историја на современата доба

Материјал и потребна опрема

Табла, Power Point презентација, историска сидна карта, компјутер, проектор, видео бим

Времетраење: 45 минути

Преглед на активностите на лекциите (процес)

Воведе дел (9-11 минути)

Со цел да се активираат претходно стекнатите знаења (на претходните часови), со воведни прашања ќе го провериме претходно усвоеното знаење на учениците и ќе ги воведеме во новата наставна единица за, на тој начин, да обединат единствена целина, како ид наставна тема, така и од претходно стекнатото градиво од новата.

Што е холокауст?

Очекуван одговор: систематско прогонување и убивање на Евреите од страна на нацистичка Германија.

Во текот на Втората светска војна на територијата на Југославија е водена граѓанска војна. Кои биле учесниците?

Очекуван одговор: Четници, партизани, усташи, Љотиќевци, Недиќевци

Кога Југославија станала република?

Очекуван одговор: На двогодишнината на Второто заседание на АВНОЈ, 29.9.1945 година со усвојување на Декларацијата за прогласување на републиката.

Што се случило со династијата Караѓорѓевиќ?

Очекуван одговор: На кралот Петар II му е забрането доаѓање во Југославија, имотот е национализиран, па владарската фамилија останала лишена од сите права што ѝ припаѓале.

Кој бил избран за прв претседател на Југославија?

Очекуван одговор: Јосип Броз Тито. Тој бил и доживотен претседател.

Кој бил Јосип Броз Тито?

Очекуван одговор: Тито бил врховен командант на ЈНА, претседател на КПЈ и претседател на Југославија. Бил еден од основачите на движењето на Неврзаните.

Зошто настанало движењето на Неврзаните?

Очекуван одговор: Настанало како организација на земјите од третиот свет кои не припаѓале ниту на западниот ниту на источниот блок. Тие се залагале за мирољубиви решенија на спорните прашања.

Дали Југославија имала проблем со некој од блоковите?

Очекуван одговор: Да, Тито имал спор со Сталин. Југославија се свртела кон запад, добивала помош, кредити, пари, па почнала да гради фабрики, школи, болници.

Што е Уставот?

Очекуван одговор: Највисокиот правен акт на една држава.

Што е централизам, а што унитаризам?

Очекуван одговор: Централизам е систем на владеење во кое се управува од едно место (центар). Унитаризам е стремеж кон единствена држава.

Што е МАСПОК?

Очекуван одговор: Појава на национализам во Хрватска. Во 1971 година почнуваат протести и стремеж за самостојност на Хрватска.

Што се променило со Уставот од 1974 година?

Очекуван одговор: Републиките и покраините на Југославија добиле поголеми права и поголема самостојност во донесувањето одлуки.

Кога умрел Тито?

Очекуван одговор: 4.5.1989 година.

Главен дел на часот (28-33 минути)

Главниот дел на часот е предвиден за обработка на новата наставна единица. На почетокот на излагањето на наставната единица ги пишувам општите пригоди по смртта на Јосип Броз Тито. Југославија паднала во економска и политичка криза. Националното прашање станува доминантно политичко прашање. На Косово 1981 година избиле националистички и сепаратистички демонстрации. Ги прашувам учениците што е сепаратизам. Очекувам одговор: стремеж за отцепување.

Го продолжувам часот со примена на монолошки методи. Овие демонстрации биле сузбиени од полициските сили, меѓутоа притисоците, националната омраза продолжиле да тлеат. Било само прашање на време кога некоја силна искра ќе го запали цел Балкан. Ситуацијата дополнително ја влошил економскиот крах од 1982 година, кој некои експерти го нарекуваат и банкрот. Оваа криза довела до исчезнување на горивата, детергентите, па дури и на кафето. Овие случувања им

послужиле на политичките личности на немањето и на национализмот присоберат политички поени, копнеее за власт, моќ, пари и слава. Ништо не можело да ги сопре во тоа.

Истовремено покрај внатрешните пригоди, на распадот на Југославија влијаеле и случувањата во Европа и светот, како што се рушењето на комунизмот, распадот на Советскиот Сојуз, крајот на студената војна, падот на Берлинскиот ѕид, обединувањето на Германија.

До сега ги набројувавме причините за распадот на големата Југославија, сега ќе видиме како почнал крајот на една регионална сила од Балканот. На учениците им пуштам инсерт од натпреварот Динамо – Звезда, ги анализираме нередите на стадионот.

<https://www.youtube.com/watch?v=k18WwhrmLJo>

Потоа гледаме инсерт од натпреварот Југославија – Холандија одиграна во Загреб 1990 година.

Го анализираме интонирањето на химната и прославата на головите.

<https://www.youtube.com/watch?v=jPGAk2C-HCI>

<https://www.youtube.com/watch?v=JdK9GYfjggQ>

Им ги претставувам на учениците сликите на главните актери на распадот на Југославија: Милошевиќ, Туѓман, Изетбеговиќ. Зборуваме за хегемонија, за национализам, за политика.

Им зборувам на учениците дека формалниот распад на СФРЈ почнал на 25.6.1991 година кога словенечкиот парламент, на основа на резултатот од референдумот изгласал независност на оваа република.

Ден подоцна хрватскиот собор го направил истото. Истиот овој собор на 25.12.1990 го прогласил новиот Устав, според кој Србите го изгубиле статусот на конститутивен народ.

Го поврзуваме ова со случувањата во светот, завршувањето на студената војна, падот на Берлинскиот ѕид.

Тоа време е време на технолошкиот развој во светот, развој на телекомуникациските мрежи, како и на компјутерите, интернетот, меѓутоа не и на Балканот, на просторот на Југославија имаме пораст на меѓунационалната омраза и јавното покажување национализам, кое го пробудило секавањето на фашистичките злосторства во текот на Втората светска војна. Медиумската пропаганда шири омраза, бес, дезинформации.

Им пуштам на децата клипови од песните на Томсон

<https://www.youtube.com/watch?v=cUbCp2WgkYw> и на Баја Мали Книнџа

<https://www.youtube.com/watch?v=DAifMqM3g-E> како пример за воена пропаганда.

Како доказ дека не се согласувале сите со војната ги прикажувам протестите во Белград од март 1991 година. <https://www.youtube.com/watch?v=kHtjgRqc1jQ>

Сепак Советот за безбедност на ОН и ЕУ ги вовеле економските санкции на СРЈ кои траеле од 1992 до 1996 год. Ништо не можело да се извезува ниту да се увезува.

Ги анализираме и гледањата на Југославија преку песните
Забрањено пушење – Југо45 <https://www.youtube.com/watch?v=0lofpvkGJPM>
Балашевиќ – Солитер <https://www.youtube.com/watch?v=CmwGs5Evumk>
Балашевиќ – Криви смо ми <https://www.youtube.com/watch?v=icK9XFTcfso>
Рамбо Амадеус – Чобане <https://www.youtube.com/watch?v=df-oNP3TI1s>
Забрањено пушење – Бошко и Адмира
<https://www.youtube.com/watch?v=OMMfW3lqiFE>

Во текот на граѓанската војна имало неколку страшни случувања, некои се окарактеризирани како воени злосторства и злосторства против човештвото. Еден од таквите е Сребреница во чија околина настрадале околу 8000 некои војници, некои цивили од босанска националност, од страната на војската на Република Српска.

Постојат и други податоци кои велат дека не настрадале толкав број Босанци. Исто така и операциите Блесок и Олуја кои ги извршила хрватската војска над Србите, која подразбирала етничко чистење од својата територија и принудно иселување на 220000 Срби.

Секојдневни оружени акции на албанските терористички групи под назив ОВК, разбојништва и спорови со силите на редот, во кои настрадале повеќе цивили, ја заостриле состојбата на Косово.

Следело мешање на големите сили и бомбардирање на СРЈ од страна на НАТО. Ги прашувам учениците. Што е НАТО?

Очекуван одговор: Северноатлански пакт основан во 1949 година, кој наскоро прераснал во Меѓународен Сојуз со седиште во Брисел.

Продолжувам понатаму со излагањето дека НАТО во периодот од март до јуни, 78 дена ја бомбардирале СРЈ.

Косово во 2008 година прогласило независност, меѓутоа сè уште не е признаено како самостојна држава.

На крајот на централниот час го пуштам говорот на глумецот Бата Стојковиќ за Балкан од филмот Балкански правила

<https://www.youtube.com/watch?v=3OPAwRMrBMM>

Завршен дел од часот (4-5 минути)

Ќе провериме дали учениците ја сфатиле суштината на наставната единица и дали разбрале сè

Потоа ќе следува кратко повторување на новото градиво изнесено на часот

При тоа ќе користиме дијалошки метод.

Што е причината за распаѓот на Југославија?

Очекуван одговор: Економската и политичката криза по смртта на Јосип Броз Тито.

Кога формално започнал распаѓот на Југославија?

Очекуван одговор: 25.6.1991 година, кога Словенија прогласила независност.

Кои биле политичките актери на распаѓот на Југославија?

Очекуван одговор: Милошевиќ, Туѓман и Изетбеговиќ.

Кој ги подривал националната нетрпеливост и омраза?

Очекуван одговор: Медиумите. Пропаганда имало на секој чекор.

Каде се покажало најпрвин незадоволството на граѓаните?

Очекуван одговор: На фудбалските натпревари.

Каде се најдобро претставени животот во Југославија и последиците од војната?

Очекуван одговор: Во стиховите на едни од најголемите југословенски уметници.

Извори

- Ѓ. Ѓуриќ, М. Pavlović, Udžbenik za osmi razred osnovne škole, Zavod za udžbenike, Beograd, 2010.
- Istorijski atlas
- Borislav Jović, Politički lavirint devedesetih, Službeni glasnik, 2010.
- Milan Lompar, Duh samoporicanja, Novi Sad, 2012.
- M. Perović, Metodika nastave istorije, Beograd 1995.

Дополнителни информации

- Одбрани историски извори од интернет

Опции за оценување / вреднување

IS.1.1.7. ги именува најважните појави од националната историја

IS.1.1.9. знае на кој простор се одиграле најважните појави и случувања од националната и општата историја

IS 1.1.10. знае да ги наведе причините и последиците на најважните појави од минатото.

IS.1.2.1. ги препознава на основа на карактеристичните историски извори (текстуални, сликовни, материјални) за кои историски појава, настан и личност станува збор

IS.2.1.1. знае да поврзе личност и историски феномен со соодветната временска одредница и историски период.

IS.2.1.2. препознава дека постои поврзаност на националната, регионалната и светската историја

IS.2.2.1. знае да заклучи за кој настан, феномен и личност станува збор на основа на содржината на карактеристичните пишани историски извори

IS.3.1.3. знае специфични детали од националната и општата историја

IS.3.2.3. знае да анализира и да процени поблиско хронолошко потекло на изворот

Идеи за домашна задача

За домашна задача имаат да напишат краток есеј на тема: „Го сакам своето, го почитувам туѓото“. Исто така учениците ги упатувам на линк на кој можат да го погледнат документарниот филм „Мнозинството започнува овде“ („Веѓиња почиње овде“), кој зборува за шестмина млади што патуваат ширум бивша Југославија, се соочуваат со наследството од споровите од деведесеттите.

Идеи за адаптација

За учениците од средните училишта можат да се набават исечоци од весниците Голема Србија, Српска Тенија, да се анализираат печатените материјали. Да се слушаат неколку минути вести за истиот настан што ги пренесувале белградски и загребски медиуми. Сфаќање на значењето на пропагандата, развој на критичкото размислување, развивање на свеста за одговорноста на поединецот, соочување со минатото, со воените злосторства. Да се дискутира за 34 планот, Дејтонската спогодба, Кумановската спогодба, жолтата кука, одлуките на судот во Хаг.

Овој наставен план настанува во рамките на проектот „Хисторија, Историја, Повијест – Лекции за сегашноста“. Го спроведува Куќата на Ана Франк во соработка со локалните партнерски организации Инцијатива Младих за Људска Права и Хуманост во акција (Humanity in Action) (Босна и Херцеговина, ХЕРМЕС (Хрватска), Младински образовен форум (Македонија) и Отворена комуникација (Open Communication, Србија).

Проектот е финансиран од Европската унија. Ставовите и содржината на овој наставен план се исклучива одговорност на авторите и не ги одразуваат ставовите на Европската унија или на организациите кои го спроведуваат проектот.
